

POSUDEK NA BAKALÁŘSKOU PRÁCI: „Alfred Schütz – filosofie a sjednocení
společenských věd“ - Autor: Petr Špecián. FHS UK Praha

Tato práce co do svého filosofického zázemí svědčí podle mého názoru v první řadě o velmi dobrém osvojení myšlenkového světa textů Alfreda Schütze. Přehledně a srozumitelně shrnuje základní myšlenky tohoto autora, zejména pokud jde o metodu poznávání ve společenských vědách, která je hlavním úběžníkem jeho práce. Špecián přitom těží z vlastní četby fenomenologických spisů Edmunda Husserla, kterými se i Schütz v otázkách metody zpočátku inspiroval nejvíce. V první části své bakalářské práce proto může podat svými slovy výstižný referát o některých základních tématech Husserlovy fenomenologie relevantních pro Schützovo originální uplatnění na oblast společenských věd. Fenomenologická metoda opírající se o věcnou blízkost, což je termín vhodně zvolený Špeciánem pro označení pojmu evidence, která je u Husserla výlučně záležitostí subjektivního výkonu smyslu syntetickým vyplněním či vyplňováním intencí prožitky názoru, kdežto Schütze se od tohoto přístupu posouvá, mimo jiné díky kritické recepci Weberovy teorie typů jednání, k analýze smyslu objektivního, nakolik je dán empirickému pozorování v sociologických výzkumech apod. Podobné posuny od reflexivního založení Husserlovy filosofie ke zkoumání fakticity jednání Špecián u Schütze sleduje i na dalších základních pojmech, když referuje o vnitřním časovém vědomí u Husserla a „objektivním čase“, jak jej tematizuje Schütz v rámci své analýzy jednání. Dalšími velkými tématy, jejichž posun od Husserla k Schützovi sleduje, jsou problém poznání druhého vědomí či alter ego, a otázka danosti a struktury přirozeného světa, který je netematizovaným předpokladem přírodovědeckých obrazů skutečnosti substituovaných za žitou skutečnost. Ve společenských vědách má jít naopak o to, mezi oběma, mezi bezprostředně prožívanou skutečností žitého světa a konstruovanou realitou exaktního myšlení, nalézat typy, jimiž se jednání lidí ve světě řídí. Typizace zkušenosti má klíčovou roli při artikulaci struktury žité skutečnosti, kterou má společenská věda poznávat. Roli ideálního typu pro sjednocení společenských věd Špecián na závěr vyzdvihuje jako jeden z přínosů Schützovy filosofie, která tím kriticky navazuje na některé myšlenky rakouské ekonomické školy.

Nejsem odborník na zmíněné myšlenkové proudy, jako čtenář Husserla si dovoluji upozornit na několik nepřesných formulací a položit jednu otázku.

1) str. 8 dole: Podle mého čtení Husserla nevzniká vnitřní vědomí času teprve reflexí, protože retence jako názorný typ vědomí, v němž se uchovává obsah vědomí jako právě uplynulý, ještě není reflexí, a přece v něm již vzniká vnitřní vědomí času. Když se říká na témže místě, že „Moje prožitky jsou sjednoceny pouze tím, že jsou součástí mojí časovosti“, která dává jednotu „empirického“ já a zajišťuje rozměr věčně trvajícím bodovému teď, je v té větě shrnuto mnoho motivů, které by si zasloužily rozvedení. Není to sice meritum práce, ale stejně bych se na přesnější význam této věty rád při obhajobě zeptal.

2) na str. 11 dole se v poslední větě říká, že „Na vědomí „skryté“ uvnitř tohoto těla“, rozumí se druhého člověka, „usuzuji pouze sekundárně na základě určitých odkazů a příznaků...“ To není přesné, protože jak sám P. Špecián cituje z Husserlových Karteziánských meditací je vědomí o druhém vědomí „zpřítomňováním“ speciálního typu, který Husserl nazývá prezentace a které je pro něj svého druhu vnímání, nikoli usuzování.

Jde o práci mimořádného záběru a vynikající kvality, vezmeme-li v úvahu, jak její autor suverénně zvládl shrnout příspěvky různých myšlenkových přístupů, od fenomenologie E. Husserla, přes prvky novokantovské teorie typů, sociologie vědění, až po ekonomické teorie. Navrhuji hodnotit práci jako výbornou, v nejvyšším pásmu hodnocení.

V Praze dne 14. března 2011

Karel Novotný

